

- сторони краєведческого альбома: веб-сайт. URL: <https://ngeorgij.livejournal.com/164055.html>
9. Сад «Тиволи». *Харьков: новое о знакомых местах. Статьи и страницы краеведческого альбома*: веб-сайт. URL: <https://ngeorgij.livejournal.com/85510.html>.
  10. О городском парке. *Харьков: новое о знакомых местах. Статьи и страницы краеведческого альбома*: веб-сайт. URL: <https://ngeorgij.livejournal.com/11808.html>
  11. О Квиткинской усадьбе. *Харьков: новое о знакомых местах. Статьи и страницы краеведческого альбома*: веб-сайт. URL: <https://ngeorgij.livejournal.com/21159.html>
  12. Дубинський В.П., Скоробогатько О.В. Ергономічний аспект формування архітектурного партеру. *Науковий вісник будівництва*. 2018. №2 (92). С. 69-72.
  13. Дубіна Н.Г., Ладигіна І.В. Європейський досвід інноваційних підходів у формуванні об'єктів ландшафтної архітектури. *Науковий вісник будівництва*. 2018. №2 (92). С. 59-64.
  14. Качемцева Л.В. Земства и их роль в становлении архитектурно-строительного дела в Харьковской губернии в 1860-х- 1910-х гг. *Науковий вісник будівництва*. 2010. №4 (62). С. 49-51.

Дубина Н.Г., Ладигина И.В.; **ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ОБЪЕКТОВ ЛАНДШАФТНОЙ АРХИТЕКТУРЫ (САДОВ, ПАРКОВ И СКВЕРОВ) В СТРУКТУРЕ ГОРОДА ХАРЬКОВА В КОНЦЕ XIX – НАЧАЛЕ XX ВЕКОВ.** В статье рассматривается формирование наиболее знаковых объектов ландшафтной архитектуры (садов, парков, скверов и др.), формирующих архитектурную среду современного города Харькова на начальном этапе развития объектов садово-паркового строительства города.

Ключевые слова: исторический опыт развития садов и парков, формирование отечественных архитектурных подходов, объекты ландшафтной архитектуры.

Dubina N.G.; Ladigina I.V. FEATURES OF FORMATION OF LANDSCAPE ARCHITECTURE OBJECTS (GARDENS, PARKS AND SQUARES) IN THE STRUCTURE OF KHARKOV CITY AT THE END OF THE 19TH - BEGINNING OF THE XX CENTURIES. The article discusses the formation of the most iconic objects of landscape architecture (gardens, parks, squares, etc.) that form the architectural environment of the modern city of Kharkov at the initial stage of development of objects of landscape construction of the city.

Key words: historical experience in the development of gardens and parks, the formation of domestic architectural approaches, objects of landscape architecture.

DOI: 10.29295/2311-7257-2019-96-2-51-58

УДК 72.012.185

Кайдановська О.О., Лисяк Г.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

(вул. Степана Бандери, 12, 79000, м. Львів, Україна; e-mail: olena_kay@ukr.net, galya27061995@gmail.com; orcid.org/0000-0002-7764-1696, orcid.org/0000-0003-3949-2359)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ АРХІТЕКТУРИ ОФІСІВ

В статті розглянуто історію розвитку офісів, здійснено класифікацію науково-теоретичних основ дослідження історії становлення та формування офісних просторів.

Ключові слова: офіс, працівники, дослідження, вдосконалення.

Вступ. Глобальні зміни в житті суспільства у другій половині ХХ ст. пов'язані з швидким зростанням процесу урбанізації, технічною та науковою революціями, глобалізацією всіх сфер життя. Основна діяльність людини полягає в інтелектуальному виробництві – цей процес, зазвичай, відбувається у спеціально облаштованих офісних просторах. Зростання кількості працівників невиробничої сфери економіки підвищує потребу в нових офісних площах. Існуючий офісний фонд

значною мірою являє собою адміністративні будівлі радянського періоду, використання яких значно знижує ефективність функціонування офісів та інтеграції бізнес-структур у міжнародну систему ділових відносин.

Становлення та розвиток офісних будівель є важливим напрямком архітектурної науки та практики.

Матеріали і методи досліджень. В основу наукового дослідження покладено системний підхід, який дозволив

розглянути офіс, як необхідний об'єкт для ефективного функціонування усіх працівників, які працюють у невиробничій сфері економіки. Дане дослідження є результатом проведення збору наукової інформації, пов'язаної з бібліографічним пошуком наукової інформації, вивченням нормативних документів, огляду фахової та художньої літератури. Основним методом наукового дослідження є метод аналізу нормативних документів, інформаційних матеріалів та літературних (вітчизняних і зарубіжних) джерел.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема архітектури офісів тривалий час не була предметом спеціального наукового дослідження. Українські та іноземні науковці, переважно, вивчали лише певні аспекти організації діяльності в офісах (Шевчук С.П., Скороходов В.А., Рудницький Л., Дида М., Маметова Т. і т.д), питання композиції офісів (Гнатюк Л.Р., Бовкун М.С., Єгорова Н., Горновський Д), дизайну інтер'єрів (Грицюк Л.С., Ткаченко Ю., Ноел Райлі, Джон Пайл, Адріан Форті і т.д.) та епізодично і виключно висвітлювали окремі чинники, на які слід зважати під час проектування.

Мета статті. Класифікувати науково-теоретичні основи дослідження проблеми історії становлення та формування офісних просторів.

Виклад основного матеріалу та результати досліджень. У зв'язку з розширенням ділових відносин в економічній, соціальній, освітній та інших сферах, з'явилась необхідність вдосконалення офісних просторів. Тенденції розвитку та змін простежуються у назвах типологічних одиниць офісних будівель та комплексів, від груп та блоків адміністративних приміщень до бізнес-центрів та бізнес-парків, що підтверджує важливість наукового обґрунтування питань подальшого розвитку офісної архітектури.

Офіс (від лат. officium – обов'язок, служба) – це нежитлове приміщення, в якому розташовується компанія або її керуючий персонал і співробітники, зайняті в сфері управління [1]. Під час проектування офісів використовуються норми та правила (ДБН В.2.2-9-2009 Громадські

будинки та споруди. Основні положення [2], ДБН 360-92** Планування і забудова міських та сільських поселень [3], ДБН В.2.2-28:2010 Будинки адміністративного та побутового призначення [4] і т. п.), проте ці документи не повною мірою відображають специфіку діяльності працівників офісної сфери.

Американська компанія Citrix – гігант розробки програмного забезпечення – передбачила, що вже у 2017 р. близько 50% компаній дозволило своїм працівникам виконувати роботу дистанційно, а вже у 2020 р. 70% працівників працюватиме з дому не рідше, ніж з офісу. Однак це не означає, що офіси вимруть як вид. Офіси сприяють співпраці та зв'язкам між колегами, адже ми – істоти соціальні і потребуємо точок зіткнення [14].

Історіографія досліджень передумов формування офісної архітектури поділяється на дві групи (рис. 1):

1. Художні твори, мемуари

Першу групу становлять художні твори, мемуари, які містять описи офісів, службовців та офісної роботи. Одним з перших використав термін «клерк» англійський письменник Джеффри Чосер у творі «Кентерберійські оповідки» у 1395 році, де описано посаду службовця, який виконує певні службові обов'язки [5]; Оповідання «Short stories» великого американського письменника О. Генрі вже протягом ста років приваблюють читача добрим гумором, оптимізмом, викликаючи інтерес і співчуття до життєвих перипетій клерків, продавщиць, бродяг, безвісних художників, поетів [6]; навчальний посібник «Управління сучасним офісом (офіс-менеджмент)» висвітлено проблеми та методи управління сучасним офісом. Розглянуто принципи і підходи до ефективної організації роботи сучасного офісу, інформаційно-документаційного забезпечення офіс-менеджменту та прийоми і засоби роботи з документами [7]; книга «Клерк позорний» висвітлює середньостатистичного працівника, що дає можливість оцінити характер та поведінку офісних працівників [8]; у навчальному посібнику «Діагностика та розвиток професійних управлінських і лідерських здібностей службовців в Україні» розглянуті законодавчі

новели, пов'язані з формуванням якісного корпусу публічних службовців та утвердженням нових проєвропейських служб управління персоналом в Україні [9]; книга «Пригода з клерком біржового маклера», автор Артур Конан Дойл; книга «Випадок з клерком», автор Агата Крісті, а також різні періодичні видання, присвячені цій темі.

2. Наукові матеріали з архітектури та містобудування

Наукові матеріали з архітектури та містобудування можна поділити на дві підгрупи, першу становлять науково-технічні збірники, такі як: проектування будівель адміністративного призначення розглядалося в роботах Б.П. Гоулда, І.І. Лернера та Б.Г. Моргуна [11]; містобудівельні, функціональні та архітектурно - планувальні основи проектування громадських закладів. Лінда С.М.; теоретичні дослідження образної, організаційної, архітектурно-планувальної ідеології сучасних офісів включають роботи Д.Майерсона і Д.Спата; Вілл Гомперц розбирає універсальні правила креативності, які допомагають подолати творчі кризи. В останній главі книги розповідається про майбутнє офісних будівель та приміщень, в яких ми будемо працювати; книга Вартапетова, А.Е. описує функціональну структуру сучасного офісу; автори статті Maurizio Landolfi та Daniele Di Giorgio описують енергоефективну архітектуру та як це впливає на наше життя [17]; У статті Ромашкіної М. А. розглядається проблеми енергозабезпечення і їх вирішення шляхом залучення нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії (НВДЕ), а саме – вітру та можливість інтеграції вітроенергетичної установки в конструкцію будівлі. Ключові слова: енергозбереження, нетрадиційних та відновлювальних джерел енергії (НВДЕ), вітроенергетична установка [18]; про класифікацію за престижністю офісних будівель можна розглянути у працях Менітової Т.З. [19]; про огляд ринку офісної нерухомості у Львові та перспективи писав Р. Цуркан [20]; про 8 трендів ринку офісної нерухомості писала І. Настич, вона писала, що ринок офісної нерухомості продовжує підлаштовуватися під потреби і поведінку орендарів.

Змінюються формати приміщень, розвивається сегмент «гнучких» офісів, зростає попит на якісні коворкінги. При цьому вакантність офісних приміщень знижується, а основний пул орендарів залишається незмінним. Property Times поспілкувався з експертами в сфері офісної нерухомості і виділив тренди, які будуть характерні для ринку в 2018 році [21]. До другої підгрупи відносяться матеріали міжнародних конференцій та виїздів, а саме: стаття Луїса Саллівана, в ній розглядаються проекти з художньої точки зору [10]; у статті Гельтищева, П. розглядаються передумови і основні етапи офісного ділового простору [12]; питання проектування сучасних управлінських структур вивчав Гоулд Б. [13]; Чубарев Ф.Е. в своїх працях розглядав аспекти організації внутрішніх просторів; в статті Семікіної О. В. розглядаються умови, що впливають на формування архітектури сучасного офісу, в аспекті сучасних проблем архітектури та містобудування; про основні прийоми архітектурно-планувальної організації внутрішнього офісного простору розкривала Кисельова А.В., Новосельчук Н.Е.; питання, пов'язані з новою ідеологією офісного простору, розглядалися в творчості З.Хадід; класифікацію офісних приміщень Києва опублікував журнал Commercial property охарактеризувавши основні критерії, які визначають клас того чи іншого офісу та підхід до ціноутворення в даному сегменті [22]; Авдєєва Н.Ю., Ляхович О.В. розглядали питання про проектування багатопверхових офісних будівель в різних містобудівних умовах; новітні тенденції формування візуально-комунікаційного середовища сучасного міста вивчали Дубинський В.П. та Несен А.А. [23]; про вплив урбанізації на розвиток соціуму писали Вяткін К.І., Вяткін Р.С., робота присвячена розгляду теоретичних підходів до визначення поняття урбанізації, проаналізовано ретроспективі розвитку міст та визначено головні характеристики урбанізації. Надається аналіз сучасних тенденцій урбанізації у світі. Визначено перспективи подальшого розвитку урбанізації [24].

Проектні матеріали наукового дослідження проблеми історії, становлення та формування офісних просторів складається зі сукупності матеріалів, які можна поділити на три групи:

1. Нормативна база

Нормативно-правові акти та документи державних органів, політичних партій, громадських організацій пов'язаних із сферою будівництва, архітектури та містобудування: ДБН 360-92** Планування і забудова міських та сільських поселень 1992 р., Державний архів Львівської області, ДСТУ Б В.1.1-4-98 Захист від пожежі. Будівельні конструкції. Методи випробувань на вогнестійкість. Загальні вимоги 1998 р., Ernst Neufert. Architects' Data 3-ed 2000 р., ДБН В.2.2-17:2006 Будинки і споруди. Доступність будинків і споруд для мало мобільних груп населення, ДСТУ Б В.2.5-34:2007 Інженерне обладнання будинків і споруд. Сміттєпроводи житлових і громадських будинків. Загальні технічні умови, ДСТУ-Н Б А.2.2-5:2007 Інженерне обладнання будинків і споруд, ДБН В.2.2-9-2009 Громадські будинки та споруди. Основні положення, ДБН В.2.2-24:2009 Будинки і споруди. Проектування висотних житлових і громадських будинків, ДБН В.2.2-28:2010 Будинки адміністративного та побутового призначення).

2. Зарубіжна практика проектування

Архітектурні проекти офісів: Будівля Делавер, одна з перших офісних будівель в США (Чикаго) відновлена після Великого Чиказького вогню, The Empire State Building (США) 1931 р., проект Вілліс – Тауер (США), 900 North Michigan в Чикаго, в американському штаті в штаті Іллінойс Сент-Мері Екс 30 (Лондон) арх. бюро Foster + Partners, Фінансова вежа Вітхсо (В'єтнам), на завершення будівництва він став найвищою будівлею у В'єтнамі та зберігав цей статус до січня 2011 року, 68 поверхів над землею і три підвала, будівля має висоту 262,5 метрів, що робить його другою найвищою будівлею в місті 2010 р., Emirates Office Tower (Дубай), Michigan Plaza є офісним комплексом, який складається з двох веж, штат Іллінойс (США).

Комплекс управляється та орендується компанією MB Real Estate. Комплекс спроектований архітектором Fujikawa Johnson & Associates. Будівельників надихнули роботи Людвіга Міса ван дер Роє [15]. Блумбер (Лондон) арх. бюро Foster + Partners, Блумбер (Лондон), архітектурне бюро Майкл Грін Архітектура, Government center garage (США), архітектурне бюро MONOARCHI (Китай), споруда Kanoko Building (Китай) (рис. 1).

3. Вітчизняна практика проектування

Прикладами сучасних типів офісів є такі проекти як: «Занурений в роботу» Дмитро Аранчій Architects, в дизайні офісу використовується метод алгоритмічного формотворення (обчислювального дизайну) та розроблений на основі контекстно-чутливих систем. Перший у Львові бізнес-центр з «зеленим» сертифікатом BREEAM пов'язує естетику будівлі з його енергоефективністю, що дозволяє скоротити споживання енергії майже на 40%, проєктанти One M2 architects, бізнес-центр (не реалізований проєкт) та офісний комплекс 101 Tower, KAN Development в Києві, Бізнес-парк «ЄВРО-ПАССАЖ» - це сучасний, комфортний і функціональний офісний комплекс [16], бізнес-центр Парус, проєктанти Основи-Солсіф, багатофункціональний комплекс, проєктанти TSEN Architectural group, тут поєднуються сучасні матеріали, естетика та багатофункціональність, що дає змогу ефективно використовувати свій час, бізнес-центр Avenue 53, проєктанти VMC architects.

Таким чином, аналіз наукових та літературних матеріалів показав, що проблема історії становлення та формування офісних просторів не розглянута комплексно, не достатньою мірою висвітлені питання перепристосування та рефункціоналізації офісних будівель, не здійснено класифікацію методів оптимізації та формування архітектурно-просторових рішень офісів.

Історіографію досліджень наукової літератури та джерельну базу наукових досліджень детальніше можна розглянути на рис. 2.

Назва: Будівля "Аудиторіум" (Auditorium Building)

Рік: 1889

Архітектори: Луї Салліван, Данкмар Адлер

Країна: США (Чикаго, штат Іллінойс)

Призначення: багатофункціональний комплекс (в тому числі офісні приміщення)

Опис будівлі:

- будівля включала офісний блок, театр і готель першого класу;
- будівля аудиторії є прикладом того, що може статися, коли лідери бізнесу та мистецька спільнота працюють разом для створення функціональної, естетичної багатофункціональної архітектури та доступної для всіх;

Назва: Будинок "Гейдж Груп" (Gage Group Buildings)

Рік: 1898

Архітектори: Луї Салліван

Країна: США (Чикаго, штат Іллінойс)

Призначення: фабрична фірма, офіси

Опис будівлі:

- будівля складається з 3-х груп, фасади яких демонструють підхід до Чиказької школи конструктивного руху, що призвело до створення сучасної комерційної архітектури;
- дві невеликі будівлі на південь також є частиною будівлі Gage Group

Назва: Будівля "Уейнрайт" (Wainwright State Office Building)

Рік: 1890

Архітектори: Луї Салліван, Данкмар Адлер

Країна: США (Сент-Луїс, штат Міссурі)

Призначення: офісна будівля

Опис будівлі:

- найперший вираз високого сталевого офісного будівництва в архітектурі;
- естетично будівля Уейнрайт демонструє теорії Саллівана про високе будівництво, яке включає тристоронню композицію (на основі структури класичних колон-підкреслення висоти будівлі);

Рис. 1. Одні з перших офісних будівель (США)

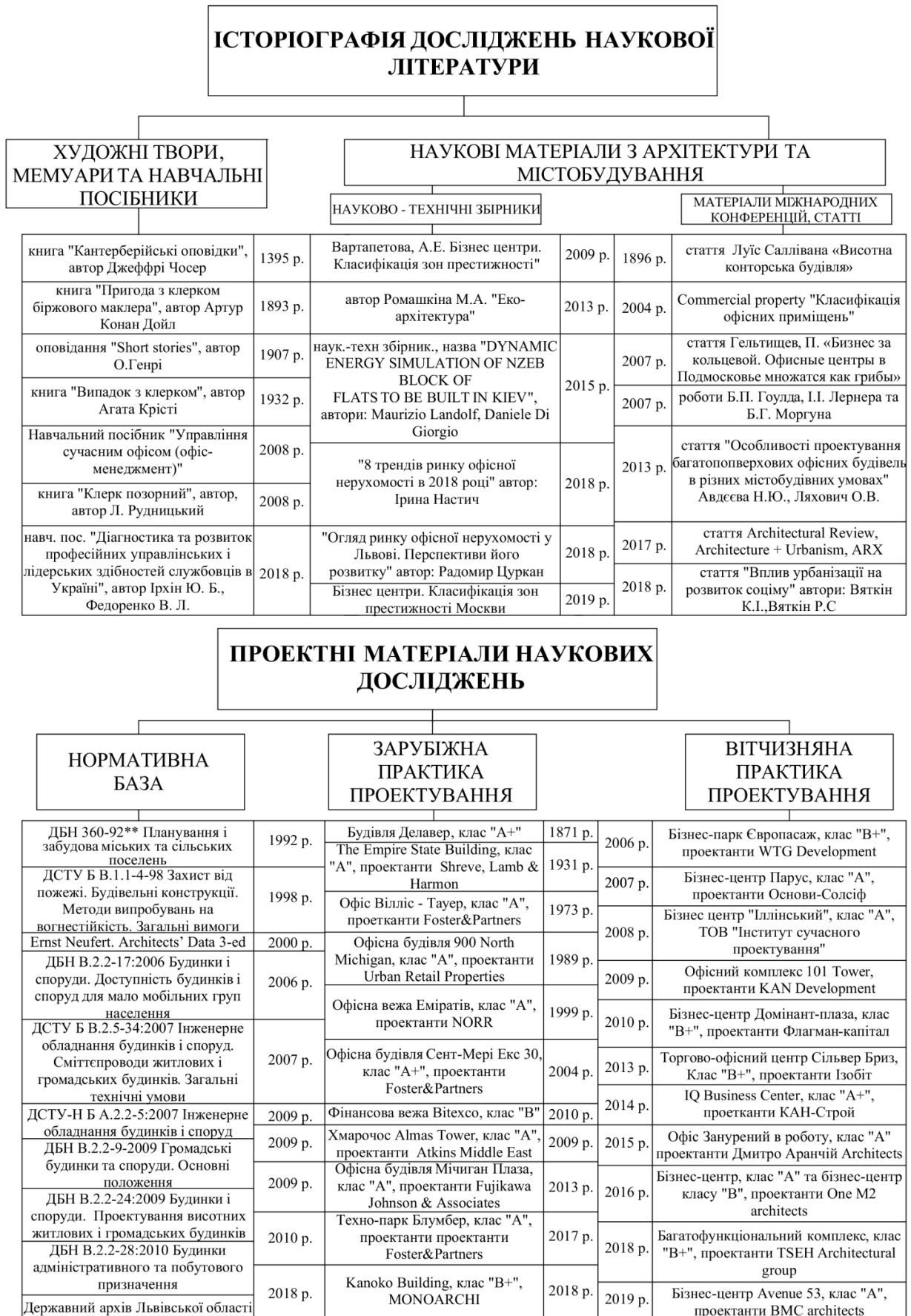

Рис. 2. Історіографія досліджень наукової літератури та джерельна база наукових досліджень

Висновки

1. Розглянуто основні напрямки теоретичних досліджень та практики проектування офісів, визначено;

2. Здійснено класифікацію науково-теоретичних основ дослідження проблеми історії становлення та формування офісних просторів. Сукупність матеріалів представлено трьома групами джерел (нормативна база, вітчизняна та зарубіжна практика проектування);

3. У кожній групі матеріалів визначено основні етапи розуміння офісної роботи, управління працівниками, архітектурі та містобудівні особливості щодо їх проектування та художні матеріали у яких йшла мова про клерків та їх функціонування в офісному середовищі.

Напрямами подальшого дослідження є вивчення факторів, чинників, особливостей та практики з метою побудови ефективної моделі офісного простору.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Виноградова О.В., Крижко О.В. «Маркетинговий менеджмент». ч.2. *Організація офісної діяльності*: веб-сайт. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1702_36465668.pdf. (дата звернення - 12.02.2019 р.).
2. ДБН В.2.2-9-2009. Громадські будинки та споруди. Основні положення [Чинний від 2010-10-01]. Київ, 2010. 69 с.
3. ДБН 360-92** Планування і забудова міських та сільських поселень [Чинний від 2009-12-04]. Київ, 2009. 142 с.
4. ДБН В.2.2-28:2010 Будинки адміністративного та побутового призначення. [Чинний від 2011-10-01]. Київ, 2011. 52 с.
5. Джефрі Чоссер «Кентерберійські казки». веб-сайт. URL: http://www.aelib.org.ua/texts/shapovalova_english_renaissance_ua.htm (дата звернення 22.02.2019 р.).
6. О. Генрі «Short stories». веб-сайт. URL: <https://www.bambook.com/book/ua/opovidanny-a-short-stories-856214> (дата звернення - 25.02.2019 р.).
7. Управління сучасним офісом (офіс-менеджмент): навч. посіб. / Шевчук С.П. та ін. К.: «Видавничий дім «Професіонал», Центр учбової літератури, 2010. 184 с.
8. Рудницький Л.А. Клерк позорный. Олма Медиа Групп, 2008. 320 с.
9. Ірхін Ю. Б., Федоренко В. Л. Діагностика та розвиток професійних управлінських і лідерських здібностей державних службовців і службовців органів місцевого самоврядування в Україні: навч. посібник / За ред. проф. Ю. В. Ковбасюка і проф. В. Л. Федоренка - К.: Видавництво ЛІра-К, 2015. 114 с.
10. Льюїс Генрі Салліван Висотна конторська будівля. веб-сайт. URL: <http://calendate.com.ua/person/1372>.
11. Гоулд Б. Проектирование современных зданий управления. / перевод с англ. Рехтман Р.Г. М.: Стройиздат, 1987. 192с.
12. Гельтищев П. Бизнес за кольцевой. Офисные центры в Подмоскowie множатся как грибы. веб-сайт. URL: <http://www.newizvy.ru/nc/vs/2007-12-03/80284/> (дата звернення - 06.03.2019 р.).
13. Джейн Вейкфілд. На роботі, як у дома: чим дивують сучасні офіси. BBC: веб-сайт. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/business/2016/06/160610_future_offices_ms (дата звернення - 07.03.2019 р.).
14. Michigan Plaza. Wikipedia: веб-сайт. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Michigan_Plaza (дата звернення - 08.03.2019 р.).
15. ALLBC *allbc.info*: веб-сайт. URL: https://allbc.info/bc_evropassazh/?target=rent&valute=1&period=1 (дата звернення - 11.03.2019 р.).
16. Науково-технічний збірник «Енергоефективність в будівництві та архітектурі» веб-сайт. URL: http://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/21/2015_7.pdf (дата звернення - 19.03.2019 р.).
17. Ромашкіна М. А. Еко-архітектура: інтеграція вітрогенераторів в архітектурі будівлі. *Проблеми розвитку міського середовища*, 2013. Вип. 9. С. 164-171.
18. Бизнес центры. Классификация зон престижности Москвы. *ГАРФИЛТ*: веб-сайт. URL: http://www.arendator.ru/bc_class_zp.php (дата звернення - 19.03.2019).
19. Р. Цуркан «Огляд ринку офісної нерухомості Львова». веб-сайт. URL: <http://realt.forum-west.com.ua/assets/img/ppts/Curkan.pdf> (дата звернення - 19.03.2019 р.).
20. Ірина Настич «8 трендів ринку офісної нерухомості в 2018 році» веб-сайт. URL: <https://investment-estate.com/uk/novosti/8-trendov-rynka-ofisnoy-nedvizhimosti-v-2018-godu> (дата звернення - 19.03.2019 р.).
21. Commercial property «Класифікація офісних приміщень». веб-сайт. URL: <http://www.vipcity.com.ua/article-84.html> (дата звернення - 19.03.2019 р.).
22. Дубинський В.П., Несен А.А. Новітні тенденції формування візуально-комунікаційного середовища сучасного міста. *Науковий вісник будівництва*, 2018. Т.92. № 2. С. 65-69.
23. Вяткін К.І., Вяткін Р.С. Вплив урбанізації на розвиток соціуму. *Науковий вісник будівництва*, 2018. Т.93. № 3. С. 172-180.

Kaydanovska O. O., Lysiak H.V. THEORETICAL BASIS OF THE STUDY OF THE ARCHITECTURE OF OFFICES. The article deals with the history of office development, the classification of theoretical and scientific foundations of the history of the formation and formation of office spaces.

Keywords: office, globalization, workers, research, improvement.

Кайдановская А.А., Лысяк Г.В. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ АРХИТЕКТУРЫ ОФИСОВ. В статье рассмотрена история развития офисов, осуществлена классификация научно-теоретических основ проблемы истории становления и формирования офисных пространств.

Ключевые слова: офис, глобализация, работники, исследования, совершенствование.

DOI: 10.29295/2311-7257-2019-96-2-58-65

УДК 72.01

Климов И. О.; Вовчук Д. С.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

(ул. Сумская, 40, Харьков, 61002, Украина; e-mail: ingwarklimov@gmail.com; vovchukdim@gmail.com;

orcid.org/0000-0003-3980-2089; orcid.org/0000-0003-0252-138X)

ЛИТУРГИЧЕСКИЙ СИМВОЛИЗМ СВЕТА И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СВЕТОНОСНЫХ СТРУКТУР И МАТЕРИАЛОВ В АРХИТЕКТУРЕ ПРАВОСЛАВНЫХ ХРАМОВ

В статье рассматривается символическое значение света и цвета в храмовой архитектуре православных храмов и варианты размещения световых и цветовых акцентов в архитектурном пространстве храмов согласно литургическому контексту. Выявлены особенности использования светонесущих материалов в практике сакральной архитектуры христианства. Сформулированы предложения по совершенствованию эмоционально-выразительных средств сакральной архитектуры и условий их внедрения при соблюдении традиционной идейно-содержательной основы.

Ключевые слова: сакральная архитектура, православный храм, символизм света, символика цвета, светильники, витражи.

Актуальность заключается в существенной необходимости структурной систематизации средств архитектурно-художественной организации драматургии огня, света и цвета в контексте знаково-символического содержания храмовой архитектуры. Наиболее существенной является проблема эмоциональной выразительности сакральной архитектуры в контексте канонической литургии. Особое значение как в семантике храмовой архитектуры имеет драматургия света и его ритуальное использование в качестве различных светонесущих структур и материалов.

Арсенал светонесущих структур и материалов постоянно пополняется. В интерьеры храмов помимо естественного света, масляных лампад и свечей уверенно вошли электрические лампы, а сегодня в использование входят уже и LED светодиоды. Экстерьеры храмов в темное время суток часто подсвечиваются светом и цветом

разнообразных искусственных источников света. Современные технологии предоставляют большое разнообразие материалов и средств моделирования света и цвета. Важной задачей в профессиональной практике художников и архитекторов является умелое использование светонесущих структур и материалов для достижения наибольшей выразительности света и цвета в драматургии храмовой архитектуры.

Объектом исследования являются средства художественной выразительности архитектуры православных храмов.

Предметом исследования является знаково-символическое значение светонесущих структур в архитектуре православного храма.

Цель исследования состоит в выявлении, анализе, теоретическом обосновании и систематизации выразительных средств архитектурной сценографии, драматургии храмового пространства и